

"עניין של כבוד"

קבוצת העצמה לאבות בדואים עם מוגבלות

מרטין כהן, מירי גולדשטיין, אהרון גליל

המכון להתפתחות הילד ע"ש זוסמן, השירות לעבודה סוציאלית
המרכז הרפואי האוניברסיטאי סורוקה בנגב

רקע :

במכון להתפתחות הילד במרכז הרפואי סורוקה מטופלים כ-4.000 ילדים בגילאי 0-9 שנים. מדי שנה מופנים כ-900 ילדים חדשים מתוכם 250 ילדים מאובחנים עם נכות קשה. כמחצית מהם הם ילדים בדואים. התמודדות הורים ומשפחה עם גידולו של ילד נכה, הנו מסע אין סופי, טעון רגשית, רווי תיסכולים וקשיים. במשפחה הבדואית הטיפול הפיזי בילד הנכה מוטל על האם. האב הבדואי הוא הגורם העיקרי המקשר בין הילד לגורמים המטפלים בקהילה. בהקשר התרבותי שלו מצופה ממנו להיות חזק. כאשר הוא אינו מצליח להשיג את המשאבים הדרושים לטיפול בילדו הוא חש פגיעה בסיסית בכבודו, ייאוש וקיפוח. בנוסף, השיפה רגשית בהקשר מצב מתסכל זה עלולה להיתפס כחולשה. מצב זה מביא להסתגרות אשר מחזקת את תחושת הבדידות והייאוש היוצרת התנהגות פסיבית מול המוסדות המטפלים בקהילה.

מטרת הקבוצה :

הנחת היסוד שעמדה בבסיס הרעיון להקמת קבוצת העצמה לאבות בדואים, הייתה כי זו תוכל לשמש מנוף לשינוי מעבר ממצב של תסכול ופסיביות לבניית גוף אקטיבי מנהיגותי בעל יכולת ליצירת קשר עם המוסדות, גיוס אבות נוספים והשגת משאבים לטובת הילדים עם המוגבלות. מטרה נוספת הייתה להחזיר לאבות את תחושת "הכבוד העצמי" של כל אחד מהם. המטרה הראשונית אם כן, הייתה לסייע לאבות לפתור בעיות קונקרטיות הקשורות בטיפול בילדיהם. בהמשך הקבוצה עברה גיבוש ונוצר רצון של המשתתפים לשותף ברגשות שונים.

שיטות העבודה :

- בשיווק הקבוצה, הודגשה המטרה הקונקרטית על פי הגישה הטיפולית של פתרון בעיות
- רואיינו 15 אבות מתוכם 7 התמידו להגיע לכל המפגשים
- אורגנו עשרה מפגשים שבועיים עם גורמים מטפלים בכירים מהקהילה (מפקחים ממשרד העבודה והרווחה, החינוך, עמותת שתיל ואיל"ן)
- הנחייה בקו עו"ם ופיזיותרפיסטית

התהליך הקבוצתי :

- בשלב הראשון שכלל 10 מפגשים הוגדרו הבעיות המשותפות על ידי האבות
- גורמים מטפלים בקהילה העבירו אינפורמציה דבר שאפשר מימוש זכויותיהם של הילדים
- בו זמנית אותם גורמים עודדו את האבות להתלכד ולהרכיב גוף "חזק" אשר יפעל לטובת זכויותיהם של הילדים
- בשלב השני נעשה SHARING, לאחר שהושגה המטרה העיקרית של הקבוצה האבות ביקשו המשך למפגשים, המשתתפים הביעו צורך לחלוק רגשות שונים הכרוכים בגידול ילד עם נכות
- התכנים שהועלו:
 - רגשות של כאב ועצב הכרוכים בגידולו של ילד עם נכות
 - התמודדות עם הסטיגמה של ילד נכה בחברה הבדואית במיוחד עם זו בת, דבר שפוגע בסיכוייה להישאב כעתיד
 - תחושות הקיפוח של האבות בחברה הישראלית
 - רצון לשפר את ה-WELL BEING שלהם
- בשלב הסיום:
 - הקבוצה הפכה להיות גוף התנדבותי ומנהיגותי במכון ובקהילה, כל האבות הביעו רצון להמשיך להיפגש ביניהם מחוץ למכון. שני אבות החלו להתנדב במכון במרפאת אבדור. הקבוצה המשיכה לפעול בקהילה במסגרות שונות.

תוצאות :

- האבות הצליחו להשיג את המענים הטיפוליים עבור ילדיהם
- הם האמינו בקבוצה ובמנחים, לכן הם חפשו תכנים רגשיים
- הם הביעו צורך להמשיך את פעילותם כקבוצה מנהיגותית
- תחושת "הכבוד" הוחזרה אליהם ואף התחזקה בכך שהפכו להיות גוף בעל עוצמה בקהילה
- חשוב להדגיש כי "הכבוד העצמי" של הגבר בתרבות הבדואית הוא ציר מרכזי ביותר

הערכה :

היה צורך ברגישות תרבותית בשלבים השונים של העבודה עם הקבוצה. בשלב שיווק הקבוצה, התמקדות במטרות קונקרטיות כמו פתרון בעיות מיידיות יצרה מוטיבציה בקרב האבות לקחת חלק בתהליך. העברת אינפורמציה רלוונטית היוותה משאב תמיכה שאפשר את גיבוש הקבוצה ומכאן את המוכנות של האבות לחשוף רגשות. גם בשלב של עבודת הקבוצה על שינוי ושיפור התמודדות עם כעס, תסכול וייאוש, היה צורך בקבלה והבנת קודים תרבותיים שונים.

מסקנות :

- הצלחת הקבוצה מוכיחה כי קיים צורך גדול בהעצמת הורים בדואים
- תהליך העצמה מאפשר להורים לרכוש כלים להתמודדות מול המוסדות המטפלים בקהילה
- יכולתם של ההורים לעשות הפרדה בין צורכיהם הנרציסטיים לצורכיהם של הילדים השתפרה בצורה משמעותית
- נעשה ניסיון להפוך את התסכולים ואת הכעסים של האבות להתנהגות פעילה ואפקטיבית. תהליך זה דרש עבודה אינטנסיבית עם הקבוצה במשך כשנה וחצי
- לאור התנסות חיובית זו עם הקבוצה, נראה לנו כי התערבות קבוצתית מוכיחה את עצמה כשיטה יעילה להעצמת הורים מהמגזר הבדואי